„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Припослано“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 144. У НОВОМ САДУ У СРЕДУ 23. СЕПТЕМБРА 1898. ГОДИНА XXXIII.

Германска мисао.

„Мир се ничим бољим не може одржати, као за бој спремном Германском војском“.

Цар Вилхелм.

Ако је мир и правица, које у овим одлучним данима исказаше уста Словенскога цара изразито обележје хиљадугодишње душе Словенске, ако је тај израз верни тумач, психичнога стања једне расе, која је вековима само зато подносила, сатирана и омегана бивала, што своју унутарњу душевну особину није била у стању из основа преобразити, поред свега прилагођавања и васпитавања од спољашних утецаја, онда и одговор цара Вилхелма није ништа друго, него изразито обележје унутарњег психичног стања Германске расе, која се вековима развијала под истоветним утисцима унутарњих радња, које у свему одговарају духу и васпитању целе нације.

Слушајући његов одговор питамо се: не проговара ли кроз његова уста хиљадугодишњи глас древних Тевтонаца, који из непроходних германских шума, до зуба наоружан, одевен у звериньску кожу, са пребаченим тулом и луком преко плећа, дува у убојни рог и сазива ратоборно племе око жртвеника сурова бога? — Зар је ова изјава, која чудновато попуњава мисао германског научара Момзена само једна случајност, једна самовољна тежња, тежња залутала средњевековна ритера? Зар би се смело устврдити, да се чувени научар светског гласа и ритер — цар, стицајем политичких околности састануше на једној истоветној тачки средњевековних појмова? — То не! Ово што један културни Момзен и један германски владар исказаше на прагу XX. столећа, то је онај исти непомућени и не саломљени дух из прастарих германских шума, који обухвата и провејава све редове и све слојеве германскога друштва, почињући од престола и научарске катедре, па до забачена дућанца убогога крпе.

Данас већ нико не може спорити, да се и читава племена, онако исто као и поједина лица, рађају, делају и умиру са извесним душевним особинама, које ни васпитање ни икоје спољашне прилике нису у стању да из темеља преокрену. Култура само до некле и у неколико може да утиче, да оплемењава дотичне особине, али да их из темеља преобрази, то је не могуће. Ми смо видели већ, како се под културом Корана две расе развијаху у два сасвим супротна правца. Докле је Коран утицао да раздробљена племена Араба и Мавара прикупи уједно и да их покрене да своје духовне моћи употребе у најплеменитијем смислу људске културе, дотле под утицајем тога истога покретача, туркменска племена, проносише страх и ужас, огањ и разорење и вековима спречаваху потчињеним народима да се културно развију. Један исти културни покретач у једним истим приликама деловао је код једних племена друкчије а код других друкчије. Тамо, благотворни заштитник просвећене културе, овде, страховити покретач дивљачкога насиља и уништења!

Па то, што видимо код Корана видимо и код Еванђелија. Цивилизација је била у стању да просветли и донекле упитоми, или да се одређеније изразимо, да и оне боље особине, које се у човеку и племенима налазе, оснажи, те да се не угуше под бујањем оних суровијих, али никако, да оне сурове особине, ону психиј ку моћ из корена униште. Толико снаге нема ни сама цивилизација, јер када би је имала, она би надмашила природу, била би јача и од самога створитеља, из кога све потиче, под чијим утицајем све живи и умире. А такова мисао била би апсурдум.

Колико је цивилизација немоћна, да из темеља преобрази дух и карактер, нека нам као пример послуже племена паса. Дух човечји, што ће рећи, цивилизација, без сумње је учинила једну од највећих победа у природи, када је успела да привеже уза се пса, једну дивљачну животињу. Али цивилизација није успела ни за милијун а можда ни за милијуне година да упитоми пса толико, те да се у његовој душевној особини униште оне клице, које и данас постоје, а које га не разликују од сродног му племена дивљих вукова. Па хајдмо за овим трагом даље. Цивилизација подједнако утиче како на ловачкога пса тако и на чобанскога, али она није у стању да њихове психичке особине измени тако, те да чобански пас прими у се питомину и остале особине ловачкога хрта као и обратно. Међутим, оба ова пса припадају једној истој породици; оба су пси. Цивилизација је је на обе животиње утицала подједнако, па ипак, каква разлика! Свака од њих друкчије је схватила и примила њезин утицај, управо онако, како је то годило унутарњим особинама њихова духа.

Као и са псима, па ма којој раси или племену припадали тако је и са људима. Њихов корен и општи, физиолошки значај једнак је и истоветан, али већ, њихове унутарње психичке особине, они тајанствени покретачи духа и душе, за чији појам ми немамо стварна израза, и разнолики су и врло често из основа противни једно другоме.

Ми се, ево, питамо: шта је то, што словенско племе, поред свега тога, што се хиљаду година прилагођава ратничким идејама, а има за васпитање већ хиљаду година тако одличне учитеље, као што су, Германи, Татари и Турци, шта је то те словенско племе и дан данји чезне за миром, избегава крв, па чак прима на се и мученички крст и носи га до последње могућности? Је ли то знак неспособности за живот? Сумњамо! Јер да је то, словенско би се огњиште већ давно угасило, словенска би се крв већ давно улила у туђинску Нас су лако, врло лако подчињавали, али никада не беху у стању да нас олако претопе. Отпорни словенски дух показао је на овоме месту толико жилавости, да сумњам, е би је ма који несловенски народ у сличним приликама показао. Робовање и уништавање Словена није било само у политичком и материјалноме смислу, него и физичком. Словене су подчињавали мачем и крвљу, и — успевали су; али ни гвожђе ни крв, ни нечувена мучилишта, што их и запад и исток до нечувених доследности примењиваху на Словене, не беху у стању да ове робове претопе. Политички и физички били су побеђени, али духовно осташе победници. Словенство је устрајало и до дан данашњи, докле је већ многих племена под чијим бичевима пуцаху ребра словенска, сасвим нестало, било да су их Словени сами одагнали, или да су се претопили у крви словенској. А да је та раса неспособна, да је она у истини и духовно, као што је у политичкоме схватању била зар не би малаксала?

На ово питање могли би одмах поставити, vis-à-vis, питање: а шта је то, што германско племе, поред свега тога, што се цивилизацијом и Евангелијем хиљаду година просвећивало и оплемењавало, није ипак, ни у колико скренуло са оне ставе, којом је за толико векова ступало. Да ли је томе узрок цивилизација, култура, у њезину општем појму, или се култура, прилагођавајући својим целима народе, код сваког народа прилагодила оним унутарњим особинама духа, те се развила према психичким погодбама самога племена? Сва како, биће ово последње. Цивилизација осваја, али неопажено и она прима у себе несавладљиве особине духа дотична народа, те прилагођавајући се тим особинама и сама мења облик. Иначе како да растумачимо оне изразе: романска култура, германска култура, маварска култура, и сада најмлађа, словенска култур ?

А тај дакле дух, та неменљива особина људских природа и јесте главни покретач, који групише Словене око цареве идеје разоружана мира, а Германе, око идеје оружаног мира. И једни и други оплемењени цивилизацијом теже миру. Али начин, како се та тежња схвата, толико је различан један од другога, да је у стању да ту тежњу уништи. Јер докле Словени замишљају мир на основу узајамне правице, дотле Немци ово све замишљају на основу германске надмоћности, првенства и хегемоније над осталим народима. Герман пристаје на маслинову гранчицу, али под једним условом, да оно што је отео од других никада не врати, а осим тога да прво притисне још неке, па тек онда да огласи мир, који, зацело, изузимајући искључиво њему, не би никоме више користио.

Ово су, дакле они психолошки узроци, који изазивају и германског владаоца да одговори словенскоме цару ударајући шаком по рукојамки свога мача, као што ту скоро изазваше германског научара, да једном културном словенском племену покаже тевтонски чворновак.

Кад ових унутарњих узрока не би било, словенски би предлог зацело и међу Германима нашао исто такво одушевлене поборнике, као што их налази међу романским племенима.

Но осим ових психиских разлога имаде и других, који сметају Германима да се прихвате ове, заиста, колико човечне толико и спасавајуће идеје. Политички и социјални односи Германа према осталим народима налазе се у великој опреци. И словенска и романска племена могу у Јевропи без икаквог ризика да се прихвате хришћанске идеје, јер њихове државе, њихове нацијоналне тежње не само да не би ништа у такоме случају изгубиле, него би двоструко добиле. У њиховим рукама не налази се ничија туђа својина, коју би им, ради правице ваљало враћати, докле се у рукама Германа и туркменских племена у Јевропи, налазе доста туђих својина. И романска и словенска племена упућена су на Германе да од њих потраже своје. А да Германи на то пристану, поред свега тога, што би то не само и право и хумано било, него чак и за даљу будућност самих Германа врло благотворно, ваљало би, да у основи своје душе имају сасвим

ПОДЛИСТАК

Темишварски сабор год. 1790. и Сава Текелија.*)

Српски се сабор састао у Темишвару у септембру 1790. и ту су се на сабору јавиле две струје, једна која је била противна Бечу а наклоњена Пешти (споразуму с мађарским сабором), друга која је била против Мађара и уздала се у бечки двор. Ону прву, водио је и најречитије заступао Сава Текелија, другу су водили српски ђенерали Папила и Сечујац, а уз њих су пристајале и владике. Наш уважени старина и темељит зналац историје г. Јов. Ђорђевић каже у својој интересној и веома поучној студији »Српско-мађарско пријатељство« да је Сава Текелија био најглавнији међу оним увиђавнијим посланицима »који су скроз провидели целу ову недостојну комедију, која се из Беча удешавала и у којој је Србима намењено било да послуже бечкој господи као машице, за вађење кестења из ватре.« За тим поштовани старина наводи говор Текелијин у коме је овај доказивао »да се српске привилегије врло добро дају сложити с мађарским држ. законима и искао је, да се Срби ставе под заштиту тих закона, те да не зависе вечито од милости царске.«

Ма колико да ценим ту тако изврсно и патриотски написану студију нашега старога зналца и професора и да се иначе у свему слажем с њеном садржином и тенденцијом, ипак не могу да се сложим с наведеном оценом Текелијиног држања и његове улоге на знаменитом темишварском сабору. Текелија је већ у то доба био добар и родољубив Србин, али је поред тога у исто време био и угарски племић и „Vollbürger“ (потпун држављанин,) који је уз своје српско национално осећање имао уједно и сталешку свест тадашње угарске властеле, која није веровала Бечу и била после Јосифових германизаторских експеримената испуњена великом анимозношћу према бечким дворским и политичким круговима.[1]) Према томе Текелија је пре свега стајао на томе гледишту, да Срби треба по што по то да се споразуму с Мађарима и да с њима заједнички стану на према омрзнутом Бечу; то му је била главна руководна мисао без обзира на то, да ли се из Беча удешава проста комедија са Србима или се мисли њима збиља дати оно, што они према стеченим повластицама траже. У принципу та је мисао Текелијина била правилна и политички основана, али је при томе његов поглед на сам положај српскога народа у Угарској, на његове повластице и слободе био поглавито инспирисан оним схватањем, какво је о томе владало у мађарским племићским и саборским круговима, у којима се он по своме друштвеном положају највише кретао. Треба само прочитати његов велики говор на темишварском сабору па да се то одма увиди.

По овом говору Текелијином јасно се види, да је у то доба из њега говорио не само Србин, него и мађарски племић и »аблегат;« он је био убеђен присталац угарског устава и уставних институција а противник бечких централистичких н германизаторских тежња и у томе је он могао доиста имати уза се и погађати расположење и осталих мисаоних Срба свога времена, али је он уз то по своме већ поменутом положају и својим друштвеним везама био ангажован према Мађарима, превиђао јасне историске факте, порицао значење и важност крваво стечених повластица и слобода нарочито у оним тачкама, које су се тицале политички-националног бића српског народа и показивао одвише вере и уздања у правичност и предусретљивост Мађара, што се консеквентним дотадашњим држањем њиховим никако није оправдавало. И ту се видело, у каквоме је смислу Текелија доказивао «да се српске привилегије врло добро дају сложити с мађарским држ. законима.«

Срби су требали да се одрекну свечано признате претензије на национално-административну аутономију у обележеној области са слободно изабраним војводом на челу, требали су да се одрекну признате им слободе од жупанијских власти и од спахијскога кметства и т. д. па да се онда тек могу њихове привилегије »врло лепо« сложити с мађ. држ. законима.

Српским посланицима на темишварском сабору морало је чудно звонити, кад им одличан Србин Текелија прича о »очинском крилу,« о пријатељском расположењу браће Мађара, кад означава претке и своје и њихове као бегунце без домовине, који су дошли под некаквим »добеглим« патријарсима, кад уговорно и у надлежној државно-правној форми призната и ујемчена национално-политичка права обележава као таква, која немају никакве правне важности за угарску земљу и кад најзад као члан угарског сабора и тумач мишљења саборских кругова ставља својим сународницима у изглед, да ће они бити признати као — пуноправни грађани и као растурена и расејана гомила помешати се с осталим угарским грађанима и поданицима!

При свем дубоком пијетету и поштовању према сени потоњега великога родољуба и једнога од највећих добротвора народних, ја овде, оцењујући непристрасно и према историјским фактима, морам казати да у то доба тада још млади Текелија, бар по моме мишљењу, није спадао међу »увиђавније« Србе како их поштовани старина Ђорђевић карактерише, јер да је он доиста тада већ био тако увиђаван политичар који »скроз провиди сву недостојну комедију која се у Бечу удешавала“ он

(* Из књиге др. Г. Гершића: после 50 година.

[1]) Не треба заборавити при томе ни то, да је Текелија у исто доба био и члан угарског сабора као аблегат чанадске жупаније.

другога покретача, а не онога кога мало час обележисмо.

Словенски предлог и германски одговор исказују у свој психолошкој потпуности дух двају идеја супротних раса. Они су израз двају култура, које се у овај мах сукобљавају: старија, Германска и млађа, Словенска. У прозорју двадесетога столећа заденула се оба противника своје наручнике за шлемове, по којима ћемо их познати. Нема сумње, да ће се из ових двеју идеја заподенути озбиљна препирка, па онда и оно друго. Хоће ли ликовати германска мисао, око које ће се стожерити Англо-сакси и елементи њима подобни, или Словенска, уз коју ће без сумње стати романска раса, то ће будућност показати. Али ако је истина да права цивилизација, која зида своју будућност на еванђелској истини, најзад побеђује, онда нам није нужно тражити пророка, да нам словенско ге мански спор разреши.

Свинкс.

Нови Сад 22. септембра.

Бугарски успеси. Бугарски успеси према Србији множе се сваким даном. И то нису само успеси према Србији, него према Српству. Србија је сама крива, што је то тако. Доносимо писмо једног Србина из Куманова, што га публикује „Одјек“ из њега се види све.

„Ево седох да вам напишем неколико речи и уједно да вам јавим о једном нашем губитку који ће вас поразити. Јуче, 13. ов. м. увеше Бугари нашу цркву овде, у Куманову, отворише је, уђоше у њу и одслужише у њој службу себи на радост нама на жалост! Куманово је центар српске пропаганде за овај крај; Куманово је на предстражи српске мисли. Куманово је само један сахат удаљено од српске границе. И ето јуче губитком цркве изгубисмо све. А ова наша црква беше нам све до данас више него света Софија Грцима у Цариграду. На њу полагасмо наде. И ако затворена, она нам говораше, да ако и нисмо Бог зна шта добили, а оно се ни Бугари немађаху чиме хвалити, јер бар беше у питању. Сврх свега царска се комисија беше одлучно изјаснила у нашу корист. Међу тим, шта сад? Где смо сад? Или ви мислите, да треба да се тешимо тиме, што је у Скопљу г. Фирмилијан? А заборављате, да је Скопље иза Куманова. . .

И тако док ви спавате, док ви водите ту несрећну политику: „велика Србија нека се брине о себи“, док се улагујете где не треба — Бугари будно раде, користе се свим, што им до руке дође и од српске Мађедоније и непоарнауђеног дела Старе Србије освајају стопу за стопом! Да, Бугари раде; Бугари не терају опозицију према Русији и — успевају. Уз кумановску цркву добили су и школу а с тим и народ. Наш свет је јако ожалошћен; људи иду улицом и само се вајкају: ко то тако напакости Србима! Наше стање овде је врло жалосно; из куће нигде не можеш мрднути од Бугара. И мало и велико од њих дере се улицом: „Доле Србите“! Оно, што је Србину светиња, у њиховим је устима непрестано предмет подсмеха. У накнаду за то они не бојећи се турских власти, отворено величају свога Кобурга и већ нам главу пробише представљајући га као будућег балканског. . .

Да ли ви знате и видите ово?“

Није могуће не видити на шта ово иде. Теши нас само то, што овака влада у Србији није дуго могућа. Само, за то време губи Српство све то више терена. Па ко ће повратити изгубљено? То је теже, далеко теже, но изгубити.

Нови Сад, 22. септембра.

Шта је старије у Србији? До сад је свугде бивало, да државну управу узимају у своје руке они људи, који су познати као прави заточници онога, што је добро по земљу и опћу корист народну. У Србији није тако. Тамо је пречи интерес Владанов и Миланов, него добро целе земље, напредак целог Српства. Он је замислио при ступању на владу нешто, у што ни сам није могао веровати у себи, ако има чистог државничког погледа на прошлост и на живот Србијин у њој. Њему је мало било да стече у Русији, чврстог заштитника, него је предузео, да ће то неке друге силе боље и одлучније моћи заступати. И у том свом умишљају ишао је неодређено тамо амо, док после других жалосних искустава, није дошао и до тога, да ни омање захтеве Србијине а на праву основане, као што је случај са кумановском црквом, неће Турска да верма. Зашто? Зато што овде нису у питању ручкови и коњи, него тражбина једне владе, која се скроз проиграла, уз коју никог нема, према њој стоји хладна Русија и ни прстом не миче, јер види да тако лакоумну клику не вреди потпомагати и свој углед штетити Док према таким приликама код српске владе, противник њен има пута и начина да се утутне баш на оно место које је она тако лакоумно напустила у окриљу Русијину. И така лакоумна влада још и даље мисли да усрећава Србију, не трза се од таких последица које ствара и за које не само да је одговорна својој савести, него будућности српског добра и напретка. Заиста, људе са овако мало љубави према своме роду и отаџбини, ретко је наћи и баш та срећа морала је Србију задесити!

Значај Драјфусове парнице.

За Француску може се рећи, да преживљује тешке дане, који ако и не доведу до јачих унутарњих потреса, до револуције, за којом тако чезне англо-немачка политика, а оно ће ипак врло много наškодити спољашњем развоју политичке ситуације, која се у корист двојнога савеза до данас развијала. Питање о ревизији Драјфусове парнице, ма колико било питање учвршћавања вере у судску правицу, о којој се можда ни у једној земљи не води толико рачуна, као што је то у републиканској Француској, у стању је, ако не да из темеља поремети, а оно бар да за дуже време успори очевидни успех њезине спољашње политике, а осим тога, да противницима двојнога савеза даде могућности, да се за времена приберу и боље осигурају у својим положајима. И тако, једна од најузвишенијих, тако рећи, класичних врлина, коју дух француске републике до нервозности у себи негује, може овога пута постати и нехотице штетна по спољашње напредовање Француске.

Кад узмемо на ум Чивуте с њиховим милијунима, који су прегли да извуку Драјфуса по што по то, морамо признати, да имају још једног савезника. Ми у целој овој ствари видимо, да она ни мало не користи Француској, него сасвим некоме другоме, коме је до тога стало, да у Француској изазове унутарњи покрет, унутарње струје, како би се она у самој себи забунила и што више заплела. Капитали лиге израиљске, стоје у овој прилици на расположењу свакоме, коме је у интересу оваково стање и како нам изгледа, ова лига одавна није тако ликовала, као што сада ликује, користећи се високом врлином Француза, која је у овоме часу, на жалост и њихова дубока слабост.

Ми ни мало не сумњамо, да ову ствар иза леђа Драјфусоваца покреће сама Немачка, јер она има јакога разлога на то. Њој је највише у интересу да у земљи створи револуцију или да тим путем изазове Француску, да ова њојзи рат огласи. Јер ако је веровати, да између Француске и Русије постоји споразум, да ће ова као савезник ући са Французмом у рат противу Немачке, само у случају, ако Немачка прва огласи рат Француској, онда без сумње Немачка ће све чинити да Француску доведе дотле, да ова њ о ј з и рат огласи.

Али и ако је у овоме часу непријатељ двојнога савеза у неколико задовољен са унутарњим метежом духова у Француској, нама се чини, да то још не значи и успех. Француска се налазила у много тежим приликама, па је ип к умела да се нађе и у интересу отаџбине у часу прибере. Ми знамо, да су Французи преживљујући унутра једну од најстрашнијих револуција, борили се с поља противу свију јевропских сила, па су из те борбе као победници излазили. Француз је само онда слаб, кад улази у борбу са отсуством свакога идеала народног, као што је то реванж и повратак Елзаса и Лотарингије, онда је он у стању да учини све за успех, па ма какови се потреси у унутрашњости његове отаџбине дешавали.

Драјфусовци су бацили отаџбину у велику опасност, али не и у очајање.

Тит.

Деморализација у Мандићевој конзисторији.

Сарајево, 14. септ. 1898.

Узех перо у руке да опишем неколико црних потеза из наше данашње конзисторије. Мастило је само по себи црно, али су још црње слике, које ће овај допис да изнесе на јавност.

Сва тамошња родољубива штампа говори о данашњем нашем биједном стању у црквеном погледу.

Данашње вријеме јесте доба најгоре деморализације у Босни и Херцеговини. Наша народна пословица вели: „С главе риба смрди!“

Са доласком митрополита Мандића на архијерејску столицу у Сарајево, сав народ бијаше упро очи у њега, да ће он хтјети и умјети уредити наше црквене ствари и не дати непозваним. Али на жалост од тога не би ништа! Све остаде још у црњем стању него што бијаше за митрополита Николајевића, када дрмаше сарајевском архидијецезом Бјелановић.

Са доласком митрополита Мандића настало је доба терора, којим је обележио свој долазак на сарајев. архијерej. столицу. Одмах иза свог доласка распустио је сарајевску црквн. општину под предсједништвом омиљеног народног првака Глигорија М. Јефтановића, затим је немилостиво почео прогонити сиромашне и жалосне свештенике, не обзирући се на њихове фамилије бацивши их на такова мјеста ђе ни живити нити умријети могу.

Као што горе споменусмо да је Бјелановић дрмао митрополитском влашћу за вријеме Николајевића, ту је власт задржао и за садашњег митрополита Мандића.

Премда српски листови писаше скоро сви о овом човеку, ипак ћу и овом приликом да га изнесем у правој његовој боји нек види српски свијет ко данас управља срп. прав. сарајевском митрополијом.

Овај Бјелановић због нечувене деморализације са чланом мостарске конзисторије Патрикијем Поповићем истеран је из рељевске богословије 1887. год.

Записници, који су у богословији вођени при његовој истрази, свједоче о његовом срамном дјелу. Овај Бјелановић знао се улагати Ивану Поповићу уред. „Сарај. Листа“, који га је као лајика утрпао у конзисторију, а пошље неког времена га је покојни Николајевић заређаконио и постао је тајник конзисторијални. На мјесту конз. тајника неколико је пута заступао упражњена мјеста конз. савјетника, а хтјели су га поставити и за конз. савјетника, но кажу да се тому опро сам барон Кучера, предочивши покојном митрополиту Николајевићу да би брука била човјека таке прошлости поставити за духов. судију, а и цјелокупно свештенство тому се противило, те је све до данас остао по имену канцелиста, али у ствари de facto, дабро-босански митрополит. Он и сад заступа упражњено мјесто првог референта на ком је било пре Његово Високопреосвештенство митрополит Живковић и са тога се мјеста ужасно свети свима онима својим колегама, који по несрећи бијаху онда ш' њиме у богословији, те им је познат његов злочин. Он за заступство I. референта прима врло велики допатак, који како чујемо одговара његовој плаћи.

Сад се проносе гласови да митрополит Мандић ради на тому, да га протури за члана конзисторије, но увјерени смо да још има свјесног и одважног свјештенства у сараj. архидијецези, које ће се знати оградити против оваког атентата те дићи свој моћни глас против тога, против кога се већ спремају многи угледни и свјесни свештеници, да преставком захтијевају од митрополита да га уклони из конзисторије.

Овај човек у друштву са својим врлим побором Зеjедом и Давидовићем преставили су митрополиту Мандићу да свештенство нешто спрема против њега, те је Бјелановић саставио циркулар, који је президијално послат протопрезвитерским звањима, да уз повратак поште пошаљу све свештенике забележене, за које би дознали да су у ту ствар умјешани.

А сирото свештенство било је написало скромну молбу, у којој се синовски обраћа свом митрополиту и моли га да уреди његово жалосно стање, те да се сазове црквн. сабор из свјетовњака и свештенства, да садашње жалосно стање у нашој цркви уреди. Но то су ови људи најцрње знали да преставе митрополиту, који се најжешће због тога на свештенство своје окомио, мјесто да је милостиво као отац саслушао глас своје дјеце — својих свештеника, те је овим још већи јаз ископан између митрополита и свештенства у дабро-бос. митрополији.

Србин Сарајлија.

би извесно морао увиђати, да он с онаквим говором, како сам га мало час цитирао, не може никако већину саборских посланика за собом повући, него да ће, баш на против, нехотично и против своје воље радити у корист тој комедији, која се из Беча удешавала, јер ће постићи само тај ефекат, да према њему много родољубивији и србастији изгледају они српски генерали и дворски људи, који енергички заступају српска права и повластице и прстом указују на Текелију као на најјаснији доказ и пример, какви погледи владају у угарским саборским круговима и чему се Срби могу надати од Мађара.

Да је збиља био увиђаван политичар Текелија је требао Мађарима да представи и докаже како је српски народ важан фактор, о коме ваља водити рачуна, како се Мађари морају оканути дотадашње анимозности и тесногруде и кратковиде политике према томе »многобројном ратоборном« народу (како рече сам угарски сабор,) да морају егзистенцију српскога народа као »нације« примити као један стогодишњи и непромењив историјски факат, те с тим народом ступити у озбиљне, искрене преговоре и признати му правичне, крваво стечене гарантије за народно биће и веру, па тек онда стећи у њему поуздана савезника и пријатеља у борби против Беча. А Текелији, као интелигетном Србину и племићу, није тешко било прикупити и изнети пред Мађаре јасне и непобитне доказе: 1. да захтеви народа српског нису управљени против целокупности угарске државе и да се паметним и правичним компромисом може обезбедити српска народност и вера и при томе одржати интегритет угарске територије; 2. да је потпуно неосновано подметање и клевета, да српски народ има неке сепаратистичке и »центрифугалне« тенденције, јер кад један народ тако стално и непроменито кроз више од пола столећа тражи узакоњење својих права и слобода од стране угарског сабора и кад при свим неуспесима, које је искусио и при свем противљењу, прекору и незадовољству двора и дворских војничких кругова, ипак по толико пута непрестано и неуморно понавља тај свој покушај, прилази угарском сабору и тражи споразум онда тај народ извесно не показује никакве по државу опасне сепаратистичке тежње, него на против доказује, да хоће потпуно да припада новој угарској домовини; 3. да народ српски има толико исто уставног осећања, колико и Мађари, али да је у исто време у њега и национална свест толико исто и развијена, колико и у Мађара.

Ето то је Текелија као увиђаван политичар требао да учини, па да према томе удеси и своје држање и свој говор на конгресу, али он то није учинио и то му се као човеку, који је стојао под утицајем средине, у којој је одрастао и у којој се кретао, не може можда ни замерити такво му је било убеђење и он је при томе био добар и поштен Србин, али никако није спадао међу »увиђавније« политичаре. Према томе не стоји, по моме мишљењу, ни оно, што Ђорђевић вели да се Текелијин говор »није допао у Бечу, где су се бојали да се Србима не отворе очи пре но што се сврши погодба с Мађарима«. Није потребно било, да тек Текелија Србима отвара очи, јер сам напред показао, како су Срби већ доказали, да су им се отвориле очи, кад се свим већ наведеним лекцијама и прекорима из Беча нису дали заплашити ни уздржати, да опет поново г. 1790. траже приступ на угарском сабору и споразум с Мађарима.

Али су се, на жалост, Србима баш те године сасвим, отвориле очи и о томе, да с Мађарима не може бити споразума на темељу права и правичности; у томе погледу им је говор Текелијин збиља отворио очи и с тога ја баш држим да се његов говор није могао не допасти у Бечу, него је бечким круговима напротив морало бити по вољи, што је он својим, једнострано мађарским схватањем инспирисаним, говором одбио већину посланика и отерао опет у крило и под скут бечком двору.

Нема сумње, да су српске владике и српски посланици на темишварском сабору били потпуно извештени о свему, што је претходило састанку тога сабора. Они су знали, како се угарска дворска канцеларија изразила о »тако названој илирској нацији«, како се та иста канцеларија одсудно противила сазивању српскога конгреса;[1]) знали су такође, како угарски сабор у већ наведеном нацрту инаугуралне дипломе Србе не признаје као »націју«, чак избегава да их назове њиховим народним именом, него их зове »грчко-несједињеним становницима« и т. д. Знајући све то, а чујући после тога како чак и Србин Текелија говори о привелегијама и какве им концесије обећава од стране угарског сабора, је ли чудно, што су при свој показаној готовости за споразум морали изгубити сваку вољу, да се обраћају угарском сабору, сваку веру у правичност и предусретљивост Мађара[1]) и повели се за сиренском песмом из Беча?

---

[1]) Мађари су чак налазили, да је молба српских владика да се допусти држање срп. нар. конгреса стајала у противречности с њиховим захтевом, да добију место и глас на угар. сабору. Да је тај прекор био неоснован увиђа и сам Швикер, кад каже: „Man hat diesen Schrift der serbischen Bischöfe als im Widerspruch stehend mit ihren früheren Bitten um landtäglische Aufnahme gefunden. Das ist jedoch keineswegs der Fall, da es sich ja bei den Serben vor Allen darum handelte, ihre Nationalwünsche erstlich auf dem Congress festzustellen, um dieselben sodann der Krone u. dem Landtag vorlegen zu können. Auch Leopold II. fasste die Angelegenheit in diesem Sinne auf“ и т. д. У нав. књизи стр. 362.

[1]) На самоме сабору навођен је између осталога као пример „очинског“ расположења и толеранције мађарске и тај факат, да је велики жупан торонталске жупаније, гроф Бађани, на последњој жупанијској скупштини (конгрегацији) искључио племиће српске, који су се ту нашли, налазећи да су они недостојни племства с тога што су „шизматици“!

Политичке вести.

Положај у Угарској. Поравнање које је у Аустрији већ једног министра избрисало из аустријског кабинета прети, да ће и другим министрима створити таке изгледе. Прилике које се развијају у Аустрији повући ће за собом и угарско министарство. То казује меродавна бечка штампа, а тако се већ чује и по Будимпешти. О измени у Банфијеву министарству говорило се већ ових дана, а ти се гласови опет понављају, само што се вели, да ће се то оставити док се не доврше послови око поравнања. Међутим бечка важнија штампа заступа то мишљење, да баш поравнање нису у стању довршити садашња министарства, ни аустријско ни угарско, него да за тај посао треба да дођу нови људи. У најближем времену изгледа да ће се и у овој ствари указати јаснија слика, а тешко да се у тој слици неће приказати Банфи као жртва поравнања.

Стање у Аустрији. Владин положај у Аустрији није ни мало повољан. То доказује и та околност што се краљ морао брже боље вратити у Беч од своје кћери Марије Валерије. Политички односи јако се заоштрили у Аустрији а подупиру их три важне чињенице: Све немачке странке сложне су против Туновог министарства а поглавито против њега самог; већина у царевинском већу распала се тако рећи, а и што је има стоји као на води; а уз то још оставка министра Бернрајтера, који је једини још био као нека веза између владе и немачких странака У оставци Бернрајтеровој гледа се неки дубљи повод, а не обична дневна политичка питања у Аустрији: наредбе о језику и поравнање. Ток оба ова питања њему је био у целини познат и суделовао је у раду око њих. Судар између странке великопоседника и Туна тумачи се као главни повод његову одступању, јер је он ту дошао у процеп и као члан министарства и члан странке великопоседника. Уз то измењено држање Туново, који се узда сад у десницу да га потпомаже, не само да је допринело одступању Бернрајтерову, него ће бити узрок и опћој министарској кризи, чему се у Аустрији што скорије надају. Оставку Бернрајтерову хоће Пољаци за себе да употребе, како би у министарство ушао њихов човек др. Милевски. С овим је у свези и то, што је Тун одмах после аудијенције код цара конферисао са вођом Пољака Јаворским, а овај после те конференције одмах као председник саззвао извршни одбор десничарске странке. Новији гласови јављају, да је оставка Бернрајтерова примљена, али да се очекује и оставка Тунова. Ово се из парламентарних кругова побија, али се тврди, да ће за наследника Бернрајтеровог бити позван један од десничара.

Стање на Криту. Најновија нота коју ће предати силе заштитнице Порти, садржи у себи преглед свију догађаја на Криту и истиче, да се редовно стање може само тако увести, ако Турска повуче своје чете. С тога силе заштитнице траже то од султана, а јемче му суверенитет и сигурност Мухамеданаца на Криту. Ако се султан овоме не би одазвао, употребиће се одлучније мере и у том случају не јемчи му се суверенитет а управа на Криту извела би се с обзиром на бројну већину Хришћана. Енглеска, француска и талијанска влада одобриле су ову садржину ноте, само још руска влада није свом заступнику на Криту одговорила у тој ствари. Међутим из Кандије брзојављају: Турском гувернеру на Криту наредио је Џевад паша, да јави становништву султанов закључак, да се турске чете неће повући с Крита.

Драјфусова парница. У времену док се очекује решење о обнови Драјфусове парнице, у Паризу се страсти све јаче распаљују. Поједини зборови на које се свет окупља, дају томе још више повода. Тако је у прошлу суботу држао социјалиста Жоре говор на збору, где је било преко 6000 особа. Говорио је о социјализму и Драјфусовој парници. Протестовао је против строгог ухапшења Пикарева и на основу тога изјавио, да су социјалисте за Драјфуса из разлога, што сваку тиранију осуђују. У име слободе осуђује поступке ратног суда, који је тајно радио. На збору је донесен дневни ред, по коме пролетаријат има настојати око тога, да се војничке установе у Француској имају довести у свезу са начелом републиканског демократизма. После овога било је разних демонстрација у корист Драјфусове ствари. Исто тако сазван је био збор у дворници Ваграмској, пред коју се силан свет слегао. Но сазивача збора Пресенса, затворили су кад је хтео да уђе у дворницу, а осим њега затворили су и многе друге. С тога је дошло до судара између полиције и света. Из гомиле се чули узвици: „Доле са Чивутима!“ Полиција је растерала светину. Неки листови жестоко нападају полицију, што забрањује скупове. Један лист чини одговорним за све ове немире Деруледа и његове присталице, који су владу нападали. У самој ствари парнице изјавиће генерални прокуратор Моно у својем предлогу: „да се парница Драјфусова не може обновити, али да то не важи и за уништење парнице“.

У патријаршији . . .

За писаћим столом седи Његова Светост и чита мађарске новине. Од једном се зацрвени у лицу, скочи са столице баци новине и загрми:

— Опет Габор! Та тај ће ме у гроб отерати!

Постарија госпођа, која је дотле мирно на дивану седила, рече благим гласом:

— Немојте се, браћа, љутити, знате да то шкоди вашем драгоценом здрављу.

— Како да се не љутим. Тај човек хоће просто да ме сатре. Он ме је у свему претекао, па тако и сада. Ето читај! Опет ми је испредњачио! Дао је прилог карпатском друштву за помађаривање Немађара, а ја?

— Па колико је дао? — упитаће госпођа.

— Ето па читај — и пружи јој новине.

Госпођа прочита новине остави их и прогунђа:

— Слепарија.

— Шта кажеш, слепарија?

— Да, слепарија. Дао је сто форината, да се тиме умили онима горе и да вами натруни. Али му то неће упалити. Ви ћете том друштву послати замашњију своту и онда се неће ни приметити онај ситан прилог Габоров.

После мале почивке рече Његова Светост:

— Баш си фина! Добро говориш. Иди одмах и нареди, да им се новац сместа пошаље.

Госпођа оде, а Његова Светост умирена, продужи читање

Боже. Боже је ли зато српски народ тако богато обдарио свога патријарха?

Вести из места и са стране.

Седнице саборског одбора отпочеле су у понедељак. Присутни су ови чланови: патријарх, епископ Мирон, архимандрит Иларион Руварац, прота Ђорђе Влаховић, др. Ника Максимовић, др. Теодор Недељковић, Јосиф Јагић и Миша пл Рогулић.

Управни одбор Матице Српске држао је 19. септембра (1. октобра) о. г. своју редовну седницу. За споменик краљице Јелисавете решено је, да се даде 500 круна. Одређени су чланови управног одбора, који ће са члановима књижевног одбора утврдити начин прославе стогодишњице др. Јована Хаџи Светића. — Кр. министарство трговине одбило је молбу матичину, да се ослободи плаћања поштарине. — Одговорено је мин. просвете и црквених послова, да ће се у смислу тестамента сачинити основно писмо за задужбину Јулијане Обрадовићке из Вршца пре, него што би та задужбина у живот ступила.

Поднесени су министарству извештаји о неким исплаћеним дуговима фонду Текелијином и о послатим новцима кр. уг. централној каси на рачун истог фонда.

Одобрена је путем јавне дражбе под закуп издана парцелирана земља Марије Трандафилке по предлогу економског пододбора.

По предлогу секретаревом решено је, да се од почетка г. 1899 поклањају Летописи питомцима Матичиним, који полазе велике школе, али дотле док се добро владају и у наукама лепо успевају.

Издано је више зајмова и расправљено је до тридесет других предмета.

Српске задужбине у Ст. Србији и Маћедонији. Већи део српских задужбина и манастира на жалост је у Ст. Србији и Маћедонији прешао у туђинске руке. Прво су грчке фанаријоте жарили и палили по њима а сада их Бугари пљачкају немилице. Свакога часа чује се већ по који горки вапај Срба Старо-Србијанаца и Маћедонаца, али нема ко да им помогне. Србија под ером Милановом сама себе једе, а некмоли да је кадра још њима помоћи. Турска чини Бугарима по вољи, јер и Русија је окренула леђа Србији и Србима. Бугари се осетише силни, те се дали на посао, на пљачкање и уништавање српских задужбина. Тек што Срби изгубише своју цркву у Куманову а ево друга јада. Манастир Лешак, та дивна задужбина кнеза Лазара, запао је у бугарске руке. У њему имаде силних написа, који сведоче да је ово Лазарева задужбина. Бугарски владика Синесије, наредио је био, да се сви ови по Српство драгоцени написи униште, наравно да би се избрисао сваки траг српски. Драгоцени ови написи доиста су варварски искварени, да је тешко што разабрати из њих. Но Синесије гледаше за тим да се докопа и манастирског новца, јер је манастир овај најбогатији у старо-србијанским крајевима. Игумана манастирског, Језекиљу нађоше једног лепог дана убијеног, а Синесије брже долете да покупи новце. Но Срби из Лешка отправише га празних руку откуда је и дошао. Исто тако не дадоше му да смести у манастиру бугарског игумана. Што Синесију није пошло за руком, то је покушао бугарски трговачки агент, Ризов, из Скопља. Тражио је од манастира 2500 турских лира, да их пошље егзархији у Цариград. Но Срби из Лешака показаше пут и њему. Наравно да су Бугари ударили одмах у сплетке, само да би задобили турску владу, да и овај манастир себи присвоје. Руски научењаци, који су једном проучавали оне написе у манастиру Лешаку пренеразише се, кад видеше оно варварско поступање са тим драгоценим успоменама. И када су чули да је ово починио бугарски владика, рекоше: да је над тим споменицима, доиста почињено разбојничко дело. Турци се никад не усудише овако пљачкати српске задужбине, као што чинише некад грчке фанаријоте а данас бугарске владике.

Промена у уредништву „Србобрана“ Како нам јављају из Загреба већ од 1. септ. поверено је главно уредништво „Србобрана“ г. Паји Мандровићу. Познавајући га као доброг родољуба и вештог новинара, надамо се да ће своју мисију добро испунити.

Велика проневера десила се у Панчеву, у првој вађевини, којој на челу стоји г. Каменко Јовановић. И до сад је било проневера и има их на свету и сувише, ал нико не би помислио, да се овако што може десити. Ондашњи један житар дигао је из вађевина на своје у магазину стоварено жито 28.000 фор. Управа завода дала је прво измерити жито преко својих изаслатих повереника, па кад је све у реду нађено, магазин је затворен а кључ предат управитељу завода. Међу тим се већ сутра дан ушло у траг, да у магазину нема ни половине жита, на које је зајам дат. Истрага се води и са великим нестрпљењем исчекује се крај, јер нико не може да свати како се ово могло десити.

Не сме бити Србин. Млади Србин Мухамедове вере, Авдо Карабеговић из Модрича, који учи турску вишу школу у Цариграду, дошао је о феријама у своје родно место; но њега босанске власти не трпе с тога, што је српски песник и што му песме одишу чистим српским осећајима. Пред тамошњим предстојником рекао је, да је Србин. Предстојник га је због тога казнио са 14 дана затвора и дао му пасош т. ј. да се не враћа више у своју постојбину. Дакле мухамедовац не сме бити Србин, — то је Калајева и бечка девиза. Није ли то дрскост, да дошљаци протерују из Босне рођене Босанце. Али то Европа дозвољава у име просвете!

Избор пароха. Из Ст. Кањиже нам јављају, да је тамо сад у недељу обављен избора пароха. Кандидата је било два: г. Велимир Грегоровић, лични капелан у Госпођинци изабран је са 29 гласова. Други кандидат г. Драгутин Чолаковић администратор ст. кањишки, добио је 7 гласова. Избор је текао у најлепшем реду. Честитамо г. Велимиру Грегоровићу, уверени да ће потпуно и заслужити оно поверење Ст. Кањижана.

Објава. Магистрат слоб. кр. вароши Новог Сада издао је следећу објаву: По највишој наредби Његовог Царског и Апостолског Краљевског Величанства од 18 (6. августа) текуће године, наређење у погледу јубиларних споменица стављен је ван домашаја, те је одређен нов попис оних, који на ношење ових споменица права имају.

Усљед тога позивају се сви они, који, по ниже наведенима, мисле, да права имају задобити ове споменице, да се ради пописа у војничком оделењу овог магистрата са својим, војничко службовање засведочавајућим исправама (отпусницом, сведоџбом иступања или цертификатом) најдаље до 28. септембра 10, октобра текуће године пријаве.

Споменице могу потраживати:

1., Који су као часници, војнички духовници, чиновници или кадети иступили из обвезе оружне снаге, без обзира на време у служби проведено.

2., Они, који су пре 1858. године — или за домашаја закона од 29-ог септембра 1858 год. уновачени били и бар 8 година служили.

3., Од после 1868. год. уновачених они, који су у заједничкој војсци или код војене марине 3 године служили.

4., Које су код мађар. кр. домобранства више од једне потпуне године служили.

5., који су своје службовање као једно-годишњи добровољци испунили.

6., Од резервиста они, који су усљед законите олакшице (рекламације) од стварне службе опроштени били.

Има се приметити, да код заједничке војске, војене марине, домобранства и пучког устаништа у евиденцији вођене особе без да се пријаве путем своје надлежне војне власти ће споменице добити, те тако само се они морају ради установлења права или пријавити се, који су из војске, домобранства, жандармерије иступили или су старији од 42. године, те се у евиденцији војске, домобранства и пучког устаништва већ не налазе.

Српски министар просвете и учитељи. Господин Андра Ђорђевић српски министар просвете, то вам је човек врло увиђаван, тактичан и већ све што уз то иде. С колико је предусретљивости изишао он вред учитеље, кад је ухватио за министарску браву, то се врло добро сећамо кад је оно декламовао учитељима како ће он бити одан, искрен пријатељ учитеља и њиховог рада, како ће бити строг, али и праведан судија. Но данас кад видимо шта ради, изгледа нам та његова декламација или здравица у којој се језиком сме и може свашта желити и рећи, али дела ни од корова. Резолуција учитељске скупштине против новог закона о средњим и основним школама, толико га је раздертила, да хоће пошто по то да покаже своју жестоку крв. Дошао је у Крагујевац и узео на испит тамошња три учитеља Мил. Николића, Ј. Јовановића и Љ. Јовановића, хтео је ове да сабије у рожац, а са млађима ће лако. Тражио је да му кажу јесу ли радикали, јесу ли гласали за радикалне кандидате при скупштинским изборима и јесу ли гласали на учитељ. скупштини за ону резолуцију која је донесена. Кад се од његовог дерта не поплашише и рекоше да јесу, рече им, да их је за то преместио из Крагујевца. Но уједно им је рекао, да му и писмено то поднесу, јер је мислио да ће се они предомислити и утећи с белеге. Но всуе труд, они и писмено то исто поднесоше. Е, сад је пуцао још већма и пронађе да су криви, што су учествовали у донашању резолуције коју је он назвао „актом опорочавања власти“, те да би свој ћеф до краја истерао, казнио их губитком плате од три месеца. Да смо живи и здрави! Кад ти је човек одвише тачан, уредан и паметан!

Седнице епархијских власти у Нов. Саду заказане су и то: административни одбор за 28. септембар (10. окт.); конзисторија за 29. септембар (11. окт.) а школски одбор за 30. септембар (12. окт.) о. г.

Изложба уметничких радова. У Београду ће 20. о. м. у сали скупштинске зграде бити свечано отварање изложбе уметничких радова признатих академских живописаца: Ристе Вукановића и Бете Вукадиновићке и академског сликара Симе Р. Роксандића. У сали је изложено од радова г. Вукановићевих: „Дахије“; а од радова г. Роксандића: Биста Њ. Величанства; позната студија „Роб“, која је у „Искри“ изашла и још два рељефа и једна биста; а од радова, пак, Вукановићкиних: пет портрета, двадесет слика и студија, десетак предела неколико копија Рубенсових, Бронверових и Рембрантових и т. д.

Најновије вести.

У аустријском сабору отпочело је прво читање законских основа о поравнању, пријавило се 55 опозиционих говорника. Ово је јасан знак да се ове године та ствар у аустријском сабору не може решити парламентарним путем. Први је говорио мин. фин. др Кајцл и главно му је било да покаже како изјава мин. пред. Банфија у угарском сабору не стоји у противности са мотивацијом законске основе, коју је аустријска влада поднела. Тврди, да је оно само становиште аустр. владе и да у томе није се погодила са угар. владом.

Цетиње. Из Берана јављају да је тамо учињен злочин и да су се због тога побили хришћани и мухамеданци. Том је приликом убијено 3 низама и више рањено, а убијено је 2 хришћана и 3 рањено.

Књижевност и уметност.

Наше народно позориште — у опасности

Још до скора бесмо необавештени: Шта ће да буде с нашим народним позориштем.

Једни су говорили: — Најбоље да га затворимо! Други су говорили: — Да распустимо позоришну дружину до — реорганизације! То би било исто то, само мало друкчије. Напослетку се ипак нађе прави пут, који једино може да спасе позориште од пропасти. Обратише се мајци његовој, — народу.

Мајка је увек мајка. Она не мери, него ће прихватити чедо своје и кад не заслужује. Она воле чак и онда, кад плаче од болова, које јој нанесе њено љубимче. То може само мајка и то може само — народ.

То су добро знали они, који потписаше вапај на народ, што га донесмо у јучерањем броју »Заставе«. Народе, мезимче твоје, народно позориште твоје, у опасности је, прихвати га и помози му!

Народ ће помоћи, и ако је мезимче његово изгубило право, да се зове тако. Напослетку народ је и дужан да помогне, јер има и његове кривице. Мезимче, које се одвише мази, па ма било најбоље, постаје enfant gaté, разуздано дете. Али је тешко мајци и тешко је народу, да не западне у ту погрешку. Обоје обично одвише мазе, а мало исправљају своју мезимчад.

Данас је наше народно мезимче у истини рана наша, туга наша, али љубав народна налаже нам да га прихватимо и помогнемо му. Па то ће и бити, то мора бити и ми у то не сумњамо ни најмање.

Само запамтите, да с тим још није свршено. Јер ако љубав наша према позоришту за-

хтева, да га прихватимо, народна част захтева од нас, да га подигнемо поправимо и унапредимо.

Овако се више не може! Није била реч о томе, да се народно позориште затвори само због материјалних незгода. Не! Да је оно било у свему другоме како ваља, материјални успех дошао би сам по себи. Али оно назадује стално, рапидно и тај назадак условљава и материјалну кубуру.

Од народа се у овај мах не иште много. Само толико, да онај, који може, прилаже на народно позориште новчић на дан, а који може да се претплаћује на представе .. Да неко стално посећује позориште, то се не тражи, а држим, да се то с правом и не би могло тражити ма се колико позивали на родољубље.

Родољубље иште до душе од људи големих жртава. Српско родољубље још већих. Јер је наше стање веома очајно, наш задатак веома тежак, а нас је веома мало. И ја признајем, да родољубље може захтевати од нас да прилажемо новаца, може захтевати од нас да жртвујемо и главу, али не признајем, да икакво, па и српско родољубље може захтевати од нас, да седимо три сата на столици, па да слушамо како са позорнице муцају, штуцају и криве се.

Ништа то, што ће се многи »љутити« на ове речи (управо градиће се као да су огорчени) треба да се чује истина о нашем народном позоришту. И треба да се чује баш сад, кад се са званичне стране говори о могућности престанка народног позоришта и кад је на прагу скупштина друштва за народно позориште.

Јер ако би дошло до невоље, не сад, него доцније, не би било право кривити недарежљивост српску. Народ даје и даће, али има права питати оне који по позоришту ведре и облаче, па има права питати и скупштину: Шта нам мислите ви дати? Јер ако не мислите ви унапредити позориште, онда се народ неће моћи никад надавати.

Немојте да нам долазите са оценама странаца о нашим позоришним приликама. То су писали »доброћудни« људи, пријатељи наших глумаца и управе. Јер да су у истини баш тако одушевљени, не може нико веровати.

Знам и за оно друго, што се обично говорило и што ће се и сад казати. Бајаги, они људи узимају у рачун прилике. А незрело раде они, који су јели бечки Luxusgebäck, па им се сад не допада подунавски и потиски хлебац. И говориће се опет о Сари и Бусу, о Дусеовој и Законију. Не можемо ми мерити на ту меру наше глумце. И говориће се о реду великих светских позоришта, па ће се рећи, не можемо ми сироти и мали с њима подједнако, кад код њих управа, интенданција, режија стаје годишње стотинама хиљада!

Не, не, не! Немојте ми долазити с тим отрцаним разговорима, с којима хоћете да заклоните нашу голотињу и одбраните се. Хајдемо мало ниже од Беча и Париза, ниже од Београда, хајдемо ако је по вољи у — Вараждин.

— А зар има у Вараждину позоришно друштво? Јелте да нисте чули о њему? И откуда ће те? О њему слабо пишу новине, оно није ничије мезимче.

Ја сам то друштво случајно гледао пре 2 месеца у Илоку. Глумци су махом Срби, већином из Србије, са изузетком две три глумице. То друштво и ако се зове хрватско, пропагандише за леп, звучан језик наш . . . Јер ко чује како говоре Срби глумци, а чује оно неколико Хрвата, тај је одмах на чисто са једним великим питањем. Но ово додирнух тек узгред.

Када сам први пут, сасвим случајно био у том позоришту, приказивала се весела игра... Око мене смеј, тапшање, клицање, а ја бивах све то нерасположенији. — Ви канда хоћете да плачете? упита ме неко до мене.

Где ми беху мисли? На оној маленој позорници одиграва се све тачно и прецизно, режија је изврсна, на глумцима видим да су проучавали улоге, о муцању нема ни трага, и видим вољу, љубав, одушевљење и видим складан ансамбл, целину, па напослетку и чврсту руку.

И то је оно, што ми у мал не натера сузе очима, јер се сетих нехотице нашег позоришта .. Г. г. Миловановић, Милинковић, Гавриловић, гђа Гавриловић и други чланови вараждинског позоришта, могу се у истини похвалити.

Разуме се, поред свег тога, не могу да их изједначујем са првим снагама нашег нар. позоришта. Наше је брашно боље.

Али је тамо оно брашно боље просејано, умешено, срећено, зачињено с одушевљењем и целина — импонује. А каква је код нас целина? Пролазећи код нас многу и многу позоришну представу, изгледа вам, као кад ноћу пролазите кроз Н. Сад. Неке су партије веома лепо осветљене, а после долазити у улице у којима је мрак, мрак, мрак Код вараждинског позоришта, немате онако лепо осветљену пијацу, али немате ни оног грозног мрака.

Дакле да не говоримо о »бургу« и нашем народном позоришту, него ако је по вољи — о Вараждину . . . Ту већ нисмо тако далеко и истину вам кажем, ако овако устраје само 6 година, вараждинско ће нас позориште наткрилити, јер се оно развија, напредује, а ми идемо натраг и то идемо натраг стално и рапидно . . .

Где нам је подмладак? Где је репертоар? Где је позоришна музика? Песма? Управа? Одушевљење? — Ако вас не мрзи да прочитате идуће чланке, биће о томе говора.

—ша.

Трговина.

НОВИ САД, 22. септембра. Пшеница прве квоће фор. 8·60—70 н. Пшеница средња ф. 8 20—40— н. Пшеница лакша роба ф. 7 80—8 ф. Наполица фор. 7·50—80 н. Јечам нови ф. 5·—5·20 ф. Зоб ф. 4·90—5 ф. Кукуруз у зрну ф. 4·80 - 5 ф. Маст 68 фор. Сланина сува 66 фор. дебела шаљена 68 фор Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки 48—49 нов.
„ средњи . . 46—47 нов.
„ лаки . . . 42—45 нов.
Све од 1 килограма.
Теоци . 32—34—— нов. по клгр
Јагњци — — фор. по пару.
Овци . 8—16 фор. по пару.

Стање воде под Новим Садом.
21. септембра било је . . . . . 0·48 мет.
22. септембра било је . . . . . 0·57 мет

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПРИЈАТЕЉЕ

који су примили моју књигу „Покретачи Источног питања“, а ни до данас ми новац нису послали, ма да сам их већ неколико пута замолио, поново молим, да ми новац пошаљу што скорије и то на **Штампарију дра Свет. Милетића.**

Драгутин Ј. Илијић.

ОДГОВОР

напознати мучки нападај, књижевни атентат на витешкога

КЊЕЗА НИКОЛУ ЦРНОГОРСКОГ.

Тај памфлет, ту гнусну књигу осуђује и осудио је сав честити свет српски, изказујући тим, са свију страна, највеће поверење светломе Господару Црне Горе.

И песма ова у прози, којој је наслов:

ОГАЊ-ПИСАН — ЛАВОР ЗИМЗЕЛЕН.

ЛЕГЕНДА ЦРНОГОРСКА 1898.

ПЕСМА НЕСТИХОВНА

АЛЕКСАНДРА САНДИЋА

та песма ватрени је одјек те срдбе свега честитога народа српског, којом се песмом слави величина светлог Господара Црногорског, што тако високо подиже и подичи пред светом своју независну државу и народ свој јуначки. Згодна је за тим карактеристика „безимених“ писаца, ђорà „емиграције“ те најпростачкије психологије, гадне књиге, главнога језика и стила проституитскога. Песма завршује исказом вере и љубави и наде српске, уз неограничено поштовање светлом кнезу Црногорском.

Цена је књизи (са лепом сликом кнеза Николе I. на финој хартији штампаној у формату велике осмине 10 новчића.)

Ко новац унапред пошље — добија књигу поштом бесплатно.

У Новом Саду, септембра 1898.

Српска књижара и штапарија
Браће М. Поповића.

1—4

ОГЛАСИ.

За галантеријско-кратко-плетене,
И ПОМОДНЕ РОБЕ ОДЕЛЕЊЕ

требам **ПОМОЋНИКА** пријаве симпатичне а жива кретања, добра продавца и стручњака. Који се осећа способан а говори мађарски немачки и словачки потпуно, нека упути своје оферте на сва три језика потписаном Даље требам још једног практиканта који је виши који школски разред похађао или пак неко време у којој трговини пвобавио. Оферти се шаљу у обичним писмима а рекомандирана се натраг враћају.

A Kőbanyai nagy áruháza
Bpestn
X. Ligéttér 3. sz.

4 4 465

ТРГОВАЧКИ ПОМОЋНИЦИ

могу добити места у Будимпешти одма или за 14 дана, сваке бранце трговине, како деловође, старији, тако и млађи помоћници исто и ученици (шегрти) из бољих кућа.

Понуде треба слати са додатком марке на српску фирму

Александра Мучића

у Будимпешти IX. Ferencz körút 7. sz.

МОДНА И МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ДУШАНА С. ЈОВАНОВИЋА И ДР.
У МИТРОВИЦИ

потребује једног млађег и једног старијег помоћника. Ступити могу одма. 1—1

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА
ИГЊАЦА ФЛАЈШЕРА
У ВУКОВАРУ

потребује старијег помоћника. Првенство имају они, који осим српски и немачки још добро мађарски говоре. 1—1

ФИРМА
САМУЕЛА ФРАНКЛА И СИНА
У СТ. БЕЧЕЈУ

потребује способног помоћника за манифактурну радњу, који добро говори српски и мађарски, и који одмах ступити у радњу може. 3-6 478

ШПЕЦЕРАЈСКУ И ПАМУКА РАДЊУ

која постоји од 40 година у Сегедину на главноме месту, уз повољне услове продајем.

476 2—3 **Милан Недељковић,**
у Сегедину.

ЦЕЛОКУПНЕ МЕДИЦИНЕ
Др. Ј. ДЕАК
ЗУБНИ ЛЕКАР.

Стан у кући др. Левингера футошка улица, преузео је данашњим даном зубно лекарско оделење упокојеног др. Левингера и снабдео га са највећим условима данашњих модерних захтева.

Прима болеснике пре подне од 10 до 12, после подне од 3 5 сахата. 468 3—12

МУЗИЧКЕ
каталоге за
Клавир
Хармониум
Виолину
Чело
Цитру
Оршестар
Гитару
Песме
Хумористику
Хере
Дуете, Терцете
Научна дела
и остало шаље
БЕСПЛАТНО
и без поштарине
OTTO MAASS
Musikverlag u. Sortiment Wien,
VI./2, Mariahilterstrasse 91. 477 2—2

НАЈВЕЋИ ДОБИТАК
У НАЈСРЕЋНИЈЕМ СЛУЧАЈУ
1.000,000 КРУНА

СПИСАК
свих 50.000 добитака

Највећи добитак у најсретнијем случају
1.000,000 Kronen.
Speciell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt

in Baar zahlbar.

		Kronen
1	Prämie mit	600000
1	Gew. à	400000
1	„ „	200000
2	„ „	100000
1	„ „	90000
1	„ „	80000
1	„ „	70000
2	„ „	60000
1	„ „	40000
5	„ „	30000
1	„ „	25000
7	„ „	20000
3	„ „	15000
31	„ „	10000
67	„ „	5000
3	„ „	3000
432	„ „	2000
763	„ „	1000
1238	„ „	500
90	„ „	300
31700	„ „	200

15650 са 170, 130, 100, 80, 40

50,000 добитака и премија у износу од **13,160,000**
који ће се у шест класа ижребати.

Трећа велика кр. угарска класна лутрија скоро ће се започети. Она има:

100.000 оригиналних срећака и **50,000** новчаних добитака

дакле половина од свију срећака, које постоје, мора бити, по прикљученом списку, ижребљена и изглед на добитак је врло велики.

У целом долазе тринајст милијуна 160.000 круна на сигурно одлучење. Највећи згодитак износи у најсретнијем случају

један милијун круна

Поруке које се што брже учине за оригинилне лозове по утврђеној оригиналној цени и то:

за целу оригиналну срећку . . . . 6 ф. — н.
за половину оригиналне срећке . . . 3 ф. — н.
за четвртину . . . . . 1 ф. 50 н.
за осмину . . . . . — 75 н.

уз поузеће или уз претх дну пошиљку новац ће се разашиљати. Званичне листе ће се, по обављеном жребању послати, а званични планови стоје у напред и забадава на расположењу. Као што је познато, жребање ће се обавити јавно под надзором кр. уг. владе.

Молимо да нам се наруџбине пошаљу што пре, а најдаље до 15. октобра тек. год.

A. Török & Co
главни колектери кр. уг. класне лутрије
Будимпешта, V., Weitzmerring 4/a.

Поручбено писмо да се оцепи.
Молим да ми се пошље I. кл. оригинални лоз кр. угар. кл сне лутрије са званичним планом.
Свота од ..... ima se podići uz použeće / sledeće poštanskom uputnicom.
(Које се не свиди, молим да се избрише).
Тачна адреса .....
1 12

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.